

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ЗАТВЕРДЖУЮ

голова приймальної комісії

Андрій КРАСНОЖОН

квітня 2024 року

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДЛЯ ВСТУПУ НА НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ РІВНЕМ «БАКАЛАВР»
(на основі НРК6 та НРК7)

Спеціальність: 014 Середня освіта (Історія)

ОПП Середня освіта (Історія)

Одеса 2024

Програма

Програма складена на підставі дисциплін циклу професійної підготовки бакалаврів, передбачених освітньо-професійною програмою за спеціальністю 014 Середня освіта (Історія).

Історія України. Час та шляхи первісного заселення України. Найдавніші пам'ятки мистецтва та духовної культури на території України. Виникнення виробничого господарства за археологічними та етнографічними даними. Неолітизація України. Найдавніші землеробські культури України: Трипілля, Гумельниця. Кочовики раннього залізного віку на терені України: кіммерійці, скіфи, сармати. Етногеографія Скіфії за писемними та археологічними джерелами. Заснування античних міст-колоній у Північному Причорномор'ї та в Криму. Грецькі держави на теренах Північного Причорномор'я.

Проблеми етногенезу слов'ян за археологічними даними. Велике переселення народів. Готи, гуни, венеди, анти, склавини. Розселення східнослов'янських племен та племінних союзів. Історичні витoki українського народу.

Утворення Русі-України (Київської держави): гіпотези та дискусії. Розквіт та занепад Київської Русі. Прийняття християнства та його історичне значення. Місце Київської Русі в історії Європи. Зовнішня та внутрішня політика київських князів. Причини роздробленості Київської Русі. Монгольська навала та її наслідки. Культура Київської Русі. «Руська Правда». Галицько-Волинська держава - правонаступниця Київської Русі, її політичний та соціально-економічний розвиток. Данило Галицький. Історичне значення Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Кочові народи степів України X – XIII ст.

Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (друга половина XIV - перша половина XVI ст.). Люблінська унія, причини та наслідки. Виникнення українського козацтва. Запорозька Січ. Українська культура в другій половині XIV – першій половині XVI ст. Ренесансно-реформаційні ідеї в українській культурі.

Політичне, соціально-економічне та культурне становище українських земель у складі Речі Посполитої (друга половина XVI – перша половина XVII ст.). Зростання козацтва в другій половині XVI ст. Козацькі повстання. Національно-визвольна революція українського народу середини XVII ст. Сучасна українська та зарубіжна історіографія про причини, хід, наслідки подій середини XVII ст. Українська козацька держава (друга половина XVII – XVIII ст.): формування, система органів влади, тенденції розвитку. Культура України другої половини XVI – першої половини XVIII ст. Освіта, наука, книгодрукування, козацькі літописи. Києво-Могилянська академія.

Інкorporація України в державну структуру Російської і Австрійської імперій. Особливості розвитку культури України в середині та другій половині XVIII ст. Українські землі у складі Російської імперії в першій половині XIX ст.: соціально-економічний, політичний розвиток, початок українського національного відродження. Західноукраїнські землі в першій половині XIX ст. Українська культура першої половини XIX ст. Політика царизму і австрійського уряду щодо української культури. Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст. Соціальні рухи. Реформи 60-70-х років XIX ст. та їх значення. Український національний рух. «Хлопомани», громадівці, народники і «ходіння в народ». Народовольці в Україні. Робітничий рух. Марксистські гуртки. Перші соціал-демократичні організації, перші політичні партії. Західноукраїнські землі в другій половині XIX ст. Культура України в другій половині XIX ст.

Україна на початку XX ст. Соціально-економічне становище українських земель у складі Російської імперії. Україна в демократичній революції 1905-1907 рр. Державна Дума. Український національний рух. Столипінська аграрна реформа в Україні, її особливості. Західноукраїнські землі на початку XX ст. Україна в Першій світовій війні. Розвиток культури, освіти, науки на початку XX ст. Боротьба за відродження державності України (1917-1920 рр.). Селянський повстанський рух як історичний феномен. Основні уроки української національної революції.

Соціально-економічне і політичне становище України на початку 20-х рр. УСРР в умовах нової економічної політики. Голод 1921-1923 рр. на Півдні України: причини і наслідки. УСРР в системі «договірної федерації». «Автономізація» незалежних республік під виглядом утворення нової федерації. Радянський тоталітарний режим. Українська РСР в умовах утвердження тоталітарного ладу (1929-1938 рр.). Індустріалізація. Колективізація. Голодомор 1932-33 рр. і його наслідки. Згорання політики українізації. Сталінські репресії 30-х років. Умови і результати культурного розвитку в 30-х роках. Здобутки і трагічні сторінки літератури, мистецтва.

Україна в роки Другої світової війни. Антифашистський рух опору в Україні у 1941-1944 роках. Наслідки війни. Вклад українського народу в розгром нацистської Німеччини. Операція «Вісла». УРСР у перші повоєнні роки. Голод 1946-47 рр. Боротьба ОУН і УПА з тоталітарним ладом. Ідеологічний наступ сталінщини. Л. М. Каганович в Україні. Чистка національних кадрів. Хрущовська «відлига» і її характер в Україні. Шістдесятники. Дисидентський рух в Україні. Наростання кризових явищ в суспільно-політичному і духовному житті УРСР (друга половина 60-х – середина 80-их років ХХ століття). Доба «застою» та її наслідки для економіки та рівня життя в Україні. Русифікація. Правозахисний рух. М. Горбачов як політичний діяч. Україна в умовах «перебудови»: шлях до незалежності. Початок формування багатопартійності. Прийняття Декларації про державний суверенітет України.

Акт проголошення державної незалежності України 24 серпня 1991 р. Всеукраїнський референдум та його значення. Розбудова незалежної української держави. Світоглядні основи національного державотворення та суспільного розвитку. Україна та СНД. «Помаранчева революція» 2004 р.: причини, досягнення, наслідки.

Суспільно-політичне життя України в 2005-2013 рр. Авторитарний режим Віктора Януковича. Революція Гідності. Анексія росією Криму. Антитерористична операція (АТО) і операція об'єднаних сил (ООС) на сході

України 2014–2019 рр. Агресія росії проти України. Російсько-українська війна. Волонтерський рух. Реакція світової спільноти. Спроби мирного врегулювання. Церковно-релігійні відносини в Україні (2014–2022 рр.). Питання створення єдиної помісної православної української церкви. Інтегрування України в європейське та світове співтовариство (2014–2022 рр.): перспективи та проблеми. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Українська діаспора: формування, сучасний стан.

Всесвітня історія. Основні етапи антропогенезу. Життя та заняття первісної людини періоду кам'яної доби. Первісна культура і вірування людей. Перші цивілізації. Утворення Давньоєгипетської держави. Розквіт Єгипту в період Нового царства. Релігійно-політичні реформи Аменготепа IV. Культура Стародавнього Єгипту. Стародавні держави на території Месопотамії та Малої Азії: політична історія, розвиток економіки та культури. Перська держава Ахеменідів у VI – IV ст. до н. е. Реформи Дарія I. Китайські імперії Цинь (221–202 рр. до н. е.) і Хань (202 р. до н. е. – 220 рр. н. е.). Релігія й культура Стародавнього Китаю. Конфуцій. Найдавніші цивілізації Індії. Релігії Стародавньої Індії.

Особливості античної цивілізації. Крито-мікенська цивілізація. Період «темних віків» в історії Стародавньої Греції. Архаїчна Греція (VIII – VI ст. до н. е.). Велика грецька колонізація: причини та наслідки. Греко-перські війни. Піднесення Македонії та Східний поход Олександра Македонського. Царський період історії Давнього Риму. Римська Республіка. Повстання рабів II – I століттях до н.е. Соціально-демократичний рух кінця II століття до н. е. Брати Гракхи. Союзницька війна 91-88 років. Диктатура Сулли. Гай Юлій Цезар. Утворення Римської імперії. Рим часів принципату Августа. Стабілізація Римської імперії за часи Діоклетіана. Система доміанту. Виникнення християнства. Причини кризи та падіння Західної Римської імперії. Велике переселення народів та створення варварських королівств.

Основні етапи розвитку Візантійської імперії IV – XI ст. Франкська держава часів Меровінгів. Створення та розпад імперії Карла Великого. Історія

англосаксонських королівств у VIII-X ст. Виникнення ісламу. Арабські завоювання та створення халіфату. Епоха вікінгів (VIII– XI ст.). Китай за часи імперії Тан. Монголи за часи великих завоювань.

Розкол християнської церкви на східну та західну. Генезис міст у середньовічній Європі. Конкіста та Реконкіста в Іспанії. Причини та наслідки хрестових походів. Альбігойські війни: їх причини та етапи. «Велика хартія вільностей» та виникнення станової монархії в Англії. Центральна та Східна Європа. Польське королівство. Велика Моравія. Чехія.

Соціально-економічний та політичний розвиток Північної Італії у часи пізнього середньовіччя. Столітня війна між Францією та Англією та її наслідки. Країни басейну Середземного моря. Загибель Візантії, поява Османської імперії. Піднесення та розквіт Османської імперії. Створення та розвиток Першого Болгарського царства. Японія за часи сьогунатів.

Основні риси та етапи розвитку культури епохи Відродження. Великі географічні відкриття та їх наслідки.

Європа в XVI – XVII ст. Передумови та основні етапи створення Російської централізованої держави. Внутрішня та зовнішня політика Московської держави за часи Івана IV. Зміни у соціально-економічному та політичному розвитку Західної Європи у XVI ст. Реформація у країнах Західної Європи. Контрреформація. Виникнення та розвиток абсолютної монархії в країнах Західної Європи. Причини та основні етапи революції в Англії. Епоха Просвітництва в країнах Західної Європи. Польща в XVI – першій половині XVII ст. Російська держава в XVII –XVIII ст. Формування станового суспільства і самодержавства Романових. Реформи Петра I і Катерини II.

Німецькі держави у XVIII ст. «Священна Римська імперія» і Пруське королівство. Австрійська імперія у XVIII ст. Реформи Марії-Терезії та Йосифа II. Північна Америка у XVIII ст. Війна англійських колоній Північної Америки за незалежність. Створення США. Особливості соціально-економічного розвитку США. Конституція США 1786 р. Французька революція 1789-1794 рр.: причини, передумови, основні етапи. Доба Просвітництва. Декларація прав

людини і громадянина. Конституція 1791 р. Імперія Наполеона Бонапарта. Наполеонівські війни. Віденський конгрес та його рішення. Створення Священного Союзу. Національно-визвольна боротьба слов'янських народів у кінці XVIII – XIX ст.

Країни Сходу в XVI – XVII ст. Колоніальна експансія європейських країн: її причини, початок та етапи. Війни Османської імперії. Китай під владою династії Цин. Заснування династії Великих Моголів в Індії. Індія під владою династії Великих Моголів. Встановлення колоніальної влади європейців в Індії. Визвольна війна під керівництвом Симона Болівара та створення незалежних держав у Латинській Америці.

Перший, другий та третій розділи Польщі. Східне питання та завоювання незалежності Греції.

Франція в період Реставрації та липнева революція 1830 р. Основні етапи об'єднання Італії. Франко-пруська війна та об'єднання Німеччини. Громадянська війна в США та її історичні наслідки.

Перша світова війна: причини та періодизація. Економічні та політичні підсумки Першої Світової війни для країн Європи та Америки.

М. Ганді та оформлення ідеології «ненасильницької непокори». Сінхайська революція.

Економічна криза 1929-30-х років у Європі та Америці. Виникнення фашизму – економічні і політичні причини. Виникнення фашистської диктатури в Німеччині. Економічна реформа та соціально-політична ідеологія епохи «Нового курсу» Ф. Д. Рузвельта. Передумови та наслідки Громадянської війни в Іспанії.

Друга Світова війна: періодизація, причини, характер. Крах колоніальної системи в Африці: шляхи звільнення країн. Міжнародні конференції в період Другої Світової війни (Тегеранська, Кримська, Потсдамська). Утворення і структура ООН.

Причини та етапи «холодної війни». Сутність японського економічного дива. «Холодна війна» та її переломлення у призмі арабо-ізраїльського

конфлікту. Виникнення держави Ізраїль, феномен її становлення та існування у ворожому оточенні. Вторгнення радянських військ в Афганістан: громадянська війна та трагедія. «Велика пролетарська культурна революція» у Китаї. Декolonізація В'єтнаму. Війна у В'єтнамі та її наслідки для світової політичної системи. Спроби побудови соціалізму та військові хунти у країнах Латинської Америки. Куба та кубинська революція. Унікальність існування «острову волі». Напад Іраку на Кувейт та операція «буря в пустелі».

Концептуальні основи й основні напрямки зовнішньої політики США у II половині XX ст. Тетчерізм – британський варіант неоконсервативної політики та ідеології. П'ята республіка в період президентства Шарля де Голя (1958 - 1969). Німецьке «економічне диво»: причини та наслідки.

Курс на розрядку міжнародної напруженості та його зрив. Кінець «холодної війни». Крах комуністичного блоку. Світ на межі двох тисячоліть. Загальна характеристика глобальних проблем сучасності.

Рекомендована література

1. Археологія України. Курс лекцій: Навч. посібник /за ред. Л. Л. Залізняка. Київ: Либідь, 2005. 504 с.
2. Архівознавство / За редакцією Я. Калакури та І. Матяш. Вид. 2-е. Київ, 2002. 356 с.
3. Балух В. О., Коцур В. П. Історія стародавнього Риму. Курс лекцій. Чернівці: Книги XXI, 2005. 680 с.
4. Балух В. О., Макар Ю. І. Історія стародавньої Греції. Курс лекцій. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 420 с.
5. Білокін С. Г. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР: 1917-1941 рр. Вид 2-ге, випр. і доп. Київ: Пенмен, 2017. 768 с.
6. Бойко О. Д. Історія України: підручник. 9-те вид. Київ: ВЦ Академія. 2023. 640 с.
7. Винницький М. Український Майдан, російська війна. Хроніка та аналіз Революції Гідності. Львів: Видавництво Старого Лева, 2021. 560 с.

8. Винокур І. С., Телегін Д. Я. Археологія України. Тернопіль: Богдан, 2004. 479 с.
9. Відейко М. Світ Трипілля: Давні хлібороби між Карпатами і Дніпром. Київ: LAURUS, 2014. 64 с.
10. Войтович Л.В., Целуйко О.П. Спеціальні історичні дисципліни. Зошит 2. Генеалогія. Львів, 2008. 118 с.
11. Голубко В., Качараба С., Середяк А. Історичне краєзнавство. Навчальний посібник. Ч.1., Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. 130 с.
12. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст. 2-ге вид. Київ: Генеза, 2000. 249 с.
13. Грицак Я. Подолати минуле: Глобальна історія України. Київ: Портал, 2021. 432 с.
14. Давня історія України: В 3-х т. Київ: Наукова думка, 1997-2000. Т.1. Первісне суспільство. 1997. 360 с., Т.2. Скіфо-антична доба. 1998. 496 с., Т.3. Слов'яно-Руська доба. 2000. 695 с.
15. Дейвіс Н. Європа. Історія. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. 1463 с.
16. Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. Київ: Основи, 1999. 903 с.
17. Залізник Стародавня історія України. Київ: Темпора, 2021. 640 с.
18. Зашкільняк Л.О. Сучасна світова історіографія. Львів: ПАІС, 2007. 312 с.
19. Заяць А.Є. Спеціальні історичні дисципліни. Зошит 1, Археографія. Львів, [б. в.], 2010. 120 с.
20. Етнографія українців. Навчальний посібник /За редакцією проф. С. А. Макарчука. 3-є вид. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 711 с.
21. Іваницька О. П. Новітня історія країн Європи та Америки (1918–1945): Навч. посібник. Київ: Слово, 2013. 619 с.
22. Іваницька О. П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945–2002): Навч. посібник. Вінниця: Фоліант, 2002. 560 с.

23. Історія Візантії. Вступ до візантиністики. Навч. посібник. Львів: Апріорі, 2011. 980 с.
24. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). Курс лекцій / За ред. В. І. Ярового. Київ: Либідь, 2001. 623 с.
25. Історія міжнародних відносин і зовнішньої політики (XX – початок XXI ст.): Навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2006 368 с.
26. Історія України. Курс лекцій. Київ: Фенікс, 2015. 376 с.
27. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник / За ред. Л. Зашкільняка. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. 660 с.
28. Кармазіна М. С. Між історією і політикою. Київ: ІПЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. 560 с.
29. Касьянов Г. В. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії. Київ: Наш час, 2008. 432 с.
30. Козицький А. Новітня історія країн Азії та Африки. 1918–1999. Курс лекцій. Львів: Афіша, 2000. 159 с.
31. Кондратюк К.К. Новітня історія України. 1914-1945 рр. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 169 с.
32. Кондратюк К.К., Сухий О.М. Сучасна національна історіографія новітньої історії України (1914-2009 рр.). Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 262 с.
33. Крижановська О. О., Крижановський О. П. Історія середніх віків. Курс лекцій. Київ: Либідь, 2004. 368 с.
34. Крижановський О. П. Історія стародавнього Сходу. Курс лекцій. Київ: Либідь, 2002. 590 с.
35. Кухарська Н. О. Україна в сучасних інтеграційних процесах: навчальний посібник. Одеса: Атлант ВОІ СОІУ, 2015. 186 с.
36. Кушнір В. М. Профільне навчання в історії розвитку вітчизняної школи (др.. пол. XIX–XX ст.). Умань : Видавець «Сочінський», 2016. 418 с.
37. Макарчук С.А. Етнічна історія України. Київ: Знання, 2008. 471 с.

38. Матюшенко І. Ю., Беренда С. В., Рєзніков В. В. Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. 504 с.
39. Мицик Ю., Бажан О. Історія України. Київ: ТОВ «Видавництво КЛІО», 2015. 680 с.
40. Мицик Л., Кузьменко Ю. Новітня історія країн Європи та Америки (1918–2007): Навч. посібник. Київ, 2008. 544 с.
41. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки. 1918-1945 рр. Навчальний посібник / за ред. М. М. Швагуляка. Львів: Афіша, 2008. 288 с.
42. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1945 р. – початок ХХІ ст.). Навчальний посібник / за ред. М. М. Швагуляка. Львів: Тріада плюс, 2011. 700 с.
43. Новітня історія України. 1914 – 1945 рр.: навчальний посібник. Львів: Вид-во Львівського ун-ту імені Івана Франка, 2018. 340 с.
44. Овчаренко О. Історія міжнародних відносин (1918 р. – початок ХХІ ст.): Навчально-методичний посібник. Черкаси, 2014. 305 с.
45. Орлова Т.В. Історія сучасного світу: Навч. посібник. Київ: Вікар, 2008. 552 с.
46. Полещук Т. Історія Росії ХІХ – початку ХХ ст.: Навч. посібник. Львів: ПАІС, 2008. 400 с.
47. Ревізія історії. Російська історична пропаганда та Україна. Київ: К.І.С., 2019. 99 с.
48. Рєєнт О. П. Україна в імперську добу ХІХ-ХХ ст. Київ: Арій, 2016. 320 с.
49. Тиводар М. Етнологія. Навчальний посібник. Львів: Світ, 2004. 624 с.
50. Світова історія: ХХ століття. Енциклопедичний довідник /За ред. І. Підкови та Р. Шуста. Львів: Літопис, 2008. 976 с.
51. Секерська О. П. Античні міста – держави Північно-Західного Причорномор'я: форма державного устрою. Одеса: Ірбіс, 2021. 84 с.
52. Спеціальні історичні дисципліни. Довідник. Київ: Либідь, 2008. 520 с.

53. Україна в європейському безпековому просторі /за заг. ред. В. В. Копійки. Київ: Київський університет, 2019. 319 с.
54. Шуст Р.М. Нумізматика. Історія грошового обігу і монетної справи в Україні. Київ: Знання, 2009. 376 с.
55. Щодра О.М. Спеціальні історичні дисципліни. Зошит 3. Історична географія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. 114 с.
56. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. 2-ге вид., перероблене та розшир. Київ: Генеза, 2005. 380 с.
57. Medium aevum: Середні віки / за ред. Л. В. Войновича. Підручник для історичних спеціальностей ВУЗів. Львів: Тріада Плюс, 2010. 502 с.

Інформаційні ресурси:

1. Археологія і давня історія України. URL: <http://vgosau.kiev.ua/adiu>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Сайт бібліотеки Університету Ушинського URL: <https://library.pdpu.edu.ua>
4. Сайт Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України URL: <http://www.ipiend.gov.ua/>
5. Сайт бібліотеки «Ізборник» – Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретаці. URL: <http://litopys.org.ua/index.html> \
6. Сайт Інституту історії України НАН України: URL: <http://history.org.ua/uk>
7. Сайт На урок: URL: <https://naurok.ua/start>

Критерії оцінювання тестування з історії для абітурієнтів на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Фаховий іспит проводиться у формі тестового контролю. У кожному екзаменаційному варіанті - 30 тестових запитань. Вони відображають всі розділи навчальних програм з всесвітньої історії та історії України. Питання тестового характеру спрямовані не тільки на перевірку знань історичних подій та фактів, а також на вміння розставити їх у правильній хронологічній послідовності, аналізувати, робити узагальнення. Частина запитань тесту передбачає вибір однієї правильної відповіді із запропонованих трьох або п'яти варіантів відповідей. Частина питань передбачає вибір декількох (у кожному разі оговореної кількості) правильних відповідей.

На виконання одного варіанту абітурієнти повинні затратити не більше 2 академічних годин (80 хвилин).

Оцінювання результатів тестування буде проводитися за 200 бальною шкалою.

**Критерії оцінки знань за результатами тестування з історії ОС
«бакалавр»**

Кількість вірних відповідей	Кількість балів
30	200
29	196
28	192
27	188
26	184
25	180
24	176
23	172
22	168
21	164
20	160
19	156
18	152
17	148
16	144
15	140
14	138
13	134
12	130
11	124
10	120
9	112
8	106
7	100

Абітурієнт, який дав 6 та менше відповідей, тест не склав.